

Olle Käll

Värna ”småspråken”!

Skolspråken utom engelskan ligger illa till i dessa dagar; det vet nog många språklärare väl. Detta gäller särskilt tyskan och franskan. De närmaste åren riskerar vi att få en accelererande utveckling, där många grundskolor tvingas ta bort ett av de tre språken franska / spanska / tyska i år 6 - 9.

Det finns två viktiga skäl till att problemet blivit alltmer akut: elevkullarna minskar de närmaste åren ytterligare, och många språklärare har nått eller börjat nå pensionsålder.

Som Lärarnas Riksförbunds språkavdelning påpekat finns det då stor risk för att ett av de tre språken får stryka på foten, då en skola enligt skolförordningarna endast har skyldighet att erbjuda två språk. Med den snabba takt som spanskan har kommit är det sannolikt franskan eller tyskan som kommer att ligga ”pyrt” till. Och det allvarliga med detta är att samordningen mellan skolor och skolområden inom kommunerna oftast är så svag, att det mycket väl kan bli samma språk som läggs ner på många närliggande skolor. Elever med önskan om att få läsa franska eller tyska kan kanske inte alls få detta tillgodosett, och språket försvinner kanske för gott. Denna risk är särskilt allvarlig då återväxten av yngre språklärare är dålig. Vi går snabbt från en av världens bäst utbildade språklärarkårer till en kraftigt decimerad undervisning i franska och tyska och med fortfarande många obehöriga lärare i det ökande språket, spanskan.

Elevers intresse för språk är en känslig ”planta”, och det finns många risker på vägen för att plantan / intresset aldrig får möjlighet att växa sig stor, att alltså många unga skall få ett grundmurat intresse för språket som håller hela livet.

Först kanske inte språket alls ges på den skola som man som 12-13-åring befinner sig på, och det behöver inte vara en liten skola, som framgår av bifogade tabell. Sedan skall man stå emot locktonerna från kompisar på slappa, kravlösa lektioner inom ”SVEN” (svensk-engelska) utan betygskrav på högstadiet. I gymnasiet sedan ges reell möjlighet till fortsatta språkstudier enbart på två program, SP- och NV-programmet. I

Gävle, en medelstor kommun på ca 90 000 invånare, går ca 250 elever eller drygt 20 % av en årskull vidare till steg 3. Skall vi vara nöjda med det?

Inom det individuella valet finns språk ofta enbart i praktiken som några nybörjarspråk, inte som fortsättning på steg 3, fastän det var så det var tänkt att alla elever skulle ha chans att läsa vidare. I årskurs 2 och 3 är möjligheten till fördjupning väldigt mycket avhängigt av schemaläggarnas goda vilja (plural!, för på gymnasiet handlar det mycket ofta om samordning mellan flera skolor). Och ytterligare: eftersom de moderna språken är flera, och består av många olika steg, så blir grupperna ofta så små att de i slutändan stryks.

Antalet elever som i slutändan kommer att vilja fördjupa sig i skolspråket så pass att de fortsätter att läsa det på högskolan blir på detta vis försvinnande litet jämfört med tidigare.

Hur fördelningen mellan språken ser ut i en vanlig svensk kommun och hur många som fortsätter ytterligare ett steg i språket har vi inom LMS Gästrikland ägnat viss tid åt att kartlägga, för att se hur ”landet verkligen ligger”. Och det ligger verkligen illa. Kanske är Gävle representativt för många kommuner, kanske är det inte så illa, vem vet? **Vi uppmanar alla lokalavdelningar inom LMS att under året göra en kartläggning** av vilka språk som är hotade på vilka skolor, för att för sin förvaltning kunna påtala vikten av en strategi för att kunna erbjuda maximalt med språk även när elevtalen krymper. Det räcker ju oftast med att det finns minst en lärare med språket på skolan för att det skall kunna erbjudas. Ett språk lever ju kvar så länge det finns en talare, sägs det, och detta är möjligt att åstadkomma om intresset finns och språklärare själva är villiga att ta små grupper inom vägda tjänster.

Vi inom LMS Gästrikland vet att det krävs en insats för att kartlägga elevantalet i språkgrupperna på skolorna inom närområdet, men det är det värt. Genom att samtidigt samla in namn på kontaktpersoner inom resp. språk får man myck-

et positiv respons och ibland också ”aha”-upplevelser om att det finns en ämnesförening som LMS. Med gemensamma krafter kan man ofta sedan komma med konstruktiva förslag vad gäller lösningar att behålla alla tre språken franska-spanska-tyska på så många skolor som möjligt.

Och vilka skulle egentligen vara bättre på att se detta än LMS medlemmar?

*Olle Käll,
lärare i svenska och tyska, LMS Gästrikland
tillika schemaläggare på gymnasiet, som ser
problem och möjligheter även från det hållet.*